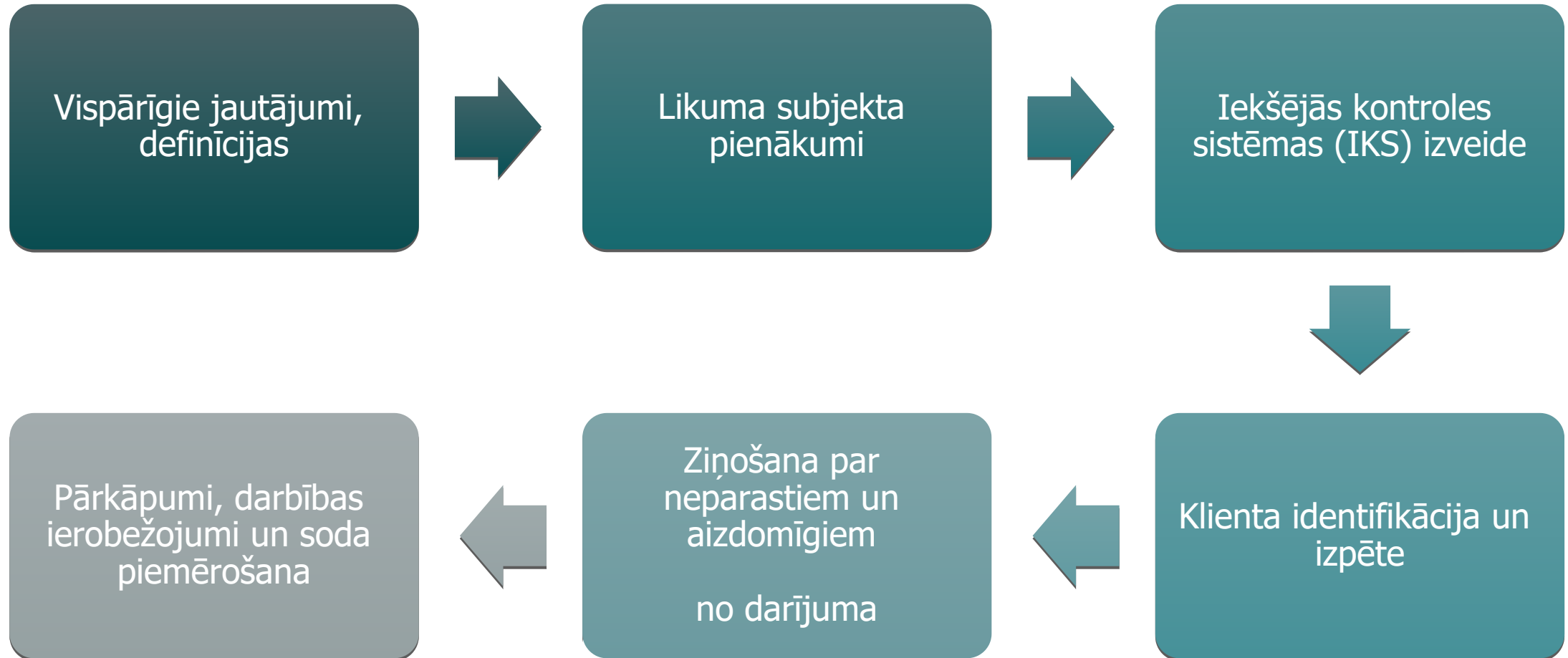


# Iekšējās kontroles sistēma Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma prasību ievērošanai ārpakalpojuma grāmatvežiem

Krista Zinaīda Reinberga  
[krista@auditadvice.lv](mailto:krista@auditadvice.lv)

2018.gada 14.decembris

# Plāns



# Vispārīgie jautājumi, definīcijas

Noziedzīgi iegūtie līdzekļi

Finanšu darījumu darba grupa (FATF)

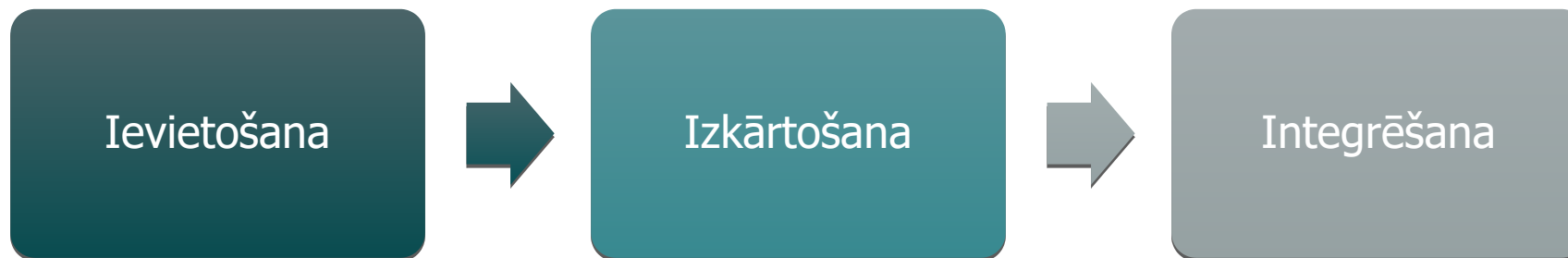
Patiesais labuma guvējs (PLG)

## Noziedzīgi iegūtie līdzekļi

Manta un/vai finanšu līdzekļi, kuri iegūti tādu noziedzīgu darbību rezultātā, par kuru izdarīšanu iestājas kriminālatbildība normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā

### Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju uzskata:

- līdzekļu pārvēršana citās vērtībās, lai maskētu vai slēptu izcelsmi
- līdzekļu izvietojuma, atrašanās vietas, piederības maiņu
- līdzekļu iegūšana īpašumā, valdījumā vai lietojumā
- līdzekļu legalizāciju, kad persona apzināti pieļāva, ka līdzekļi ir noziedzīgi iegūti



# Finanšu darījumu darba grupa (FATF)

FATF rekomendācijas- uz riska balstīta pieeja

- Risku novērtēšana un ar risku pamatotas pieejas īstenošana
- NILLTFN likuma prasību ievērošana
- Iekšējās kontroles sistēmas izveide
- Darbinieku apmācības
- Ziņošana = informācijas apmaiņa starp privāto un publisko sektoru

# Patiesais labuma guvējs (PLG)

## NILLTFN likuma 1.pants 5.punkts

Juridiskās personas PLG ir fiziska persona, kurai:

- a) juridiskajā personā tiešas vai netiešas līdzdalības veidā pieder vairāk nekā 25 procenti no juridiskās personas kapitāldaļām vai balsstiesīgajām akcijām vai;
- b) kura to tiešā vai netiešā veidā kontrolē

2014. gada oktobrī izdotajās FATF vadlīnijās "Caurspīdīgums un patiesie labuma guvēji" PLG tiek skaidroti kā fiziskā persona, kurai "**galarezultātā**" pieder vai tā kontrolē "**klientu**" un/vai fiziskā persona, kuras labā tiek veikts darījums.

Jākoncentrējas uz fizisko personu, kurai patiesībā pieder juridiskā persona, kura izmanto juridiskās personas augstākās vadības pilnvaras vai juridiskās personas aktīvus, kā arī fiziskā persona, kura reāli veic kontroli pār juridisko personu (neatkarīgi no tā, vai persona ieņem oficiālu amatu juridiskajā personā, vai nē).

Likuma subjekta pienākumi

## Ārpakalpojuma grāmatveža kā NILLTFN likuma subjekta pienākumi

- 10 darbdienu laikā pēc reģistrēšanās Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrā vai VID Nodokļu maksātāju reģistrā iesniedz VID **ziņojumu par darbības veidu**
- 30 dienu laikā pēc likuma subjekta statusa iegūšanas, iesniedz VID ziņojumu par **atbildīgās personas** iecelšanu
- Veic **regulāru** darbinieku apmācību par neparastiem un aizdomīgiem darījumiem un iekšējās kontroles sistēmas darbību
- Nodrošina **atbildīgo darbinieku zināšanas** par: NILLTFN normatīvajiem aktiem un naudas atmazgāšanas un terorisma finansēšanas risku identificēšanu
- Izveido NILLTFN **iekšējo kontroles sistēmu**
- Nekavējoties ziņo Kontroles dienestam **par katru neparastu un aizdomīgu darījumu**
- Dokumentē klienta identifikācijas un izpētes pasākumus un pēc VID vai Kontroles dienesta pieprasījuma uzrāda šos dokumentus



# Iekšējās kontroles sistēma (IKS)

## Iekšējās kontroles sistēma

Pasākumu kopums, kas ietver uz likuma prasību izpildes nodrošināšanu vērstas darbības, paredzot tam atbilstošus resursus un veicot darbinieku apmācību, lai pēc iespējas novērstu likuma subjekta iesaistīšanu NILLTF



# Iekšējās kontroles sistēma

## Atbildīgās personas iecelšana, pienākumi

- Par atbildīgo personu ar rīkojuma vai organizatorisko dokumentu iecel personu, kurai ir tiesības pieņemt lēmumus uzņēmumā, piemēram, padomes locekli, valdes locekli, direktoru vai citu personu, kurai piešķirtas tiesības pārstāvēt uzņēmumu.
- Atbildīgā darbinieka pienākumi ietver:
  - NILLTF saistošu risku pārziņu
  - sekošanu NILLTFN likuma un normatīvo aktu izmaiņām
  - iekšējās kontroles sistēmas darbības efektivitātes izvērtēšanu
  - pārējo darbinieku informēšanu un apmācību
  - ziņošanu par NILLTFN darbības rezultātiem

# Iekšējās kontroles sistēma

## Klienta identifikācija

- Atbildīgajam darbiniekam vai darbiniekam pirms darba uzdevuma akceptēšanas (darījuma attiecību nodibināšanas) ir pienākums **identificēt** potenciālo klientu, pieprasot uzrādīt zemāk norādīto dokumentu oriģinālus un **aizpildīt anketu** ar šādu informāciju:
- **fiziskām personām:**
  - rezidentam – Latvijas Republikas pasi vai personas apliecību (vārds, uzvārds, personas kods);
  - nerezidentam – ieceļošanai Latvijā derīgu personu apliecinošu dokumentu (vārds, uzvārds, dzimšanas datums, personu apliecinoša dokumenta numurs un izdošanas datums, valsts un institūcija, kas dokumentu izdevusi).
- **juridiskām personām**, iegūstot ziņas no publiski pieejama uzticama un neatkarīga avota:
  - dokumentus, kas apliecina juridiskās personas dibināšanu vai tiesisko reģistrāciju;
  - ziņas par klienta juridisko adresi;
  - personām, kuras ir tiesīgas pārstāvēt juridisko personu attiecībās ar sabiedrību, – dokumentu (vai attiecīgā dokumenta kopiju), kas apliecina to tiesības pārstāvēt juridisko personu.
- Atbildīgais darbinieks vai darbinieks ziņas par fizisko un juridisko personu identitāti var iegūt arī no publiski pieejama uzticama un neatkarīga avota (piemēram, VID publiskojamo datu bāzes, SIA "Lursoft" datubāzes, SIA "Firmas.lv" un SIA "CREFO Rating", Valsts vienotās datorizētās zemesgrāmatas u.c. avotiem), dokumentējot izmantoto informācijas avotu un no tā saņemto informāciju.

# Iekšējās kontroles sistēma

## Klienta identifikācija

- Atbildīgais darbinieks vai darbinieks ziņas par fizisko un juridisko personu identitāti var iegūt arī no publiski pieejama uzticama un neatkarīga avota (piemēram, VID publiskojamo datu bāzes, SIA "Lursoft" datubāzes, SIA "Firmas.lv" un SIA "CREFO Rating", Valsts vienotās datorizētās zemesgrāmatas u.c. avotiem), dokumentējot izmantoto informācijas avotu un no tā saņemto informāciju.
- Klienta izpētes datus ir nepieciešams atjaunot, iestājoties šādiem nosacījumiem:
  - klients maina vārdu/nosaukumu;
  - klients apprecas ar politiski nozīmīgu personu;
  - klients maina adresi vai pārceļas uz citu jurisdikciju;
  - klients maina korporatīvo struktūru vai notiek būtiskas izmaiņas starp patiesajiem labuma guvējiem;
  - klienta īpašumam mainās īpašnieki, īsā laika periodā tiek nomaksāta hipotēka vai ir vērojamas izmaiņas maksājumu veikšanas biežumā;
  - pastāv aizdomas, ka pirmreizējās izpētes dati nav patiesi;
  - divas vai vairākas izmaiņas var būt pastiprinošs faktors, lai veiktu parasto vai padziļināto klienta izpēti.

# Iekšējās kontroles sistēma

## Risku novērtēšana

- Personas, kas noziedzīgu darbību rezultātā ir ieguvušas mantu vai finanšu līdzekļus, iespējams mēģinās piešķirt legālu raksturu vai slēpt to izcelsmi, izmantojot NILLTFN likuma subjekta sniegtos pakalpojumus,
- Uz risku balstīta pieeja ir nozīmīga NILLTFN likuma sastāvdaļa.
- NILLTFN saistītos klienta riskus nosaka, izmantojot šādas kategorijas:
  - valsts risks, ko rada klienta rezidences valsts, un klienta juridiskās reģistrācijas valsts (ja klients ir juridiska persona) (jāņem vērā FATF informācija par valstu atbilstību FATF rekomendācijām un to NILL novērtēšanas sistēmu efektivitāti)
  - risks, ko rada klienta izmantotie pakalpojumi (klienta lielums, veicamo pakalpojumu apjoms)
  - risks, ko rada klienta juridiskā forma, statuss, darbības ilgums
  - risks, ko rada klienta apgrozījuma vai darījumu apmēra būtiskas izmaiņas
  - uzņēmuma īpašnieku struktūras risks (PLG)

# Iekšējās kontroles sistēma

## Risku novērtēšana

- Par augsta riska klientiem tiek uzskatīti:
  - privātbaņķiera pakalpojumu lietotāji
  - uzrādītāja vērtspapīru emitenti
  - privāto investīciju fondu pārvaldnieki (juridiskie veidojumi)
  - saimnieciskās darbības neparasta vai pārāk sarežģīta pārvaldības vai juridiskā struktūra
  - liela apmēra skaidras naudas veicēji
  - nezināmu trešo personu maksājumu saņēmēji
- Par pazeminošiem riska faktoriem tiek uzskatīti:
  - valstis ar efektīvu NILLTFN sistēmu
  - valstis, kurās piemēro starptautiskos NILLTFNL standartus
  - zema korupcijas riska valstis
  - valstis ar zemu noziedzīgu līdzekļu legalizācijas noziegumu īpatsvaru

# Iekšējās kontroles sistēma

## Klienta izpēte

- Ārpakalpojumu grāmatvedis veic klienta izpēti:
  - pirms darījuma attiecību uzsākšanas
  - pirms gadījuma rakstura darījuma
  - darījums atbilst neparasta vai aizdomīga darījuma pazīmēm
  - rodas aizdomas, ka klientu izpētes dati nav ticami
- Ja risks ir zems valsts un pašvaldību pārvaldītiem uzņēmumiem un publiskām akciju sabiedrībām piemēro vienkāršoto klienta izpēti (NILLTFN likuma 26.pants 2.punkts)
- Zema riska klientiem var piemērot vienkāršotu klienta izpēti, ja:
  - darījumiem ir rakstisks līguma pamats
  - pirmais darījums no ES bankas konta
  - darījumam nav neparastu vai aizdomīgu pazīmju
  - darījuma kopējā summa nav lielāka par 15 000 *euro*
  - ienākumus no darījuma nevar izmantot trešās personas labā
  - nav iespējama līdzekļu pārvēršana finanšu instrumentos vai apdrošināšanas vai cita veida prasījumos



# Iekšējās kontroles sistēma

## Klienta padziļinātā izpēte

- Ja klientam piemītošais NILLTF risks ir augsts, tiek nodrošināta padziļinātā izpētes veikšana, lai novērtētu klientu, un iespējami mazinātu klienta risku.
- Papildus klienta izpētei veic padziļināto klienta izpēti:
  - uzsākot darījuma attiecības ar klientu, kurš nav personiski piedalījies identifikācijas procedūrā;
  - uzsākot un uzturot darījuma attiecības ar politiski nozīmīgu personu, politiski nozīmīgas personas ģimenes locekli vai ar politiski nozīmīgu personu cieši saistītu personu;
  - uzsākot darījuma attiecības, kurās piedalās personas no trešajām valstīm, kas saskaņā ar starptautisko organizāciju atzinumu ir uzskatāmas par valstīm vai teritorijām, kurās nav spēkā esošu normatīvo aktu cīņai ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju un terorisma finansēšanu;
  - jebkuros citos gadījumos, kad rodas aizdomas par NILLTF (tajā skaitā, ja klients veic aizdomīgus darījumus).

# Iekšējās kontroles sistēma

## Neparastu un aizdomīgu darījumu pārbaude

- neparasts darījums — darījums, kas atbilst vismaz vienai no neparasta darījuma pazīmju sarakstā minētajām pazīmēm
- aizdomīgs darījums — darījums, kas rada aizdomas, ka tajā iesaistītie līdzekļi ir tieši vai netieši iegūti noziedzīga nodarījuma rezultātā vai saistīti ar terorisma finansēšanu vai šādu darbību mēģinājumu
- Neparastu darījumu pazīmes tiek noteiktas saskaņā ar 2017. gada 14. novembra noteikumu Nr. 674 “Noteikumi par neparasta darījuma pazīmju sarakstu un kārtību, kādā sniedzami ziņojumi par neparastiem vai aizdomīgiem darījumiem” 5. punktu
- Par aizdomīgiem darījumiem uzskata tādus klienta veiktos darījumus, kuri rada aizdomas par NILLTF, vai šādu darbību mēģinājumu, vai ar tām saistītu citu noziedzīgu nodarījumu
- Aizdomīgu un neparastu darījumu pazīmes ir pieejamas Kontroles dienesta tīmekļa vietnē
- Aizdomīgu darījumu pazīmes nodokļu jomā ir noteiktas likumā Par nodokļiem un nodevām 22.<sup>2</sup> panta trešajā daļā
- Neparastu un aizdomīgu darījumu konstatēšanai, atbildīgais darbinieks pakalpojumu veikšanas laikā uzrauga, vai kādi notikumi vai situācijas nerada pamatu aizdomām par NILLTF, vai šādu darbību mēģinājumu, nosakot aizdomīga darījuma pazīmes (jāņem vērā arī Kontroles dienesta apkopotās aizdomīguma pazīmes par neparastu un aizdomīgu darījumu pazīmēm) un uzraugot darba attiecību laikā klienta saimniecisko darbību

## Iekšējās kontroles sistēma

### Ziņošanas un atturēšanās no darījuma veikšanas kārtība

- Ārpakalpojuma grāmatvežiem ir pienākums nekavējoties ziņot par **katru** neparastu un aizdomīgu darījumu.
- Ziņojums tiek sniegts **ne vēlāk kā nākamajā dienā** pēc aizdomīgu vai neparastu pazīmju konstatēšanas
- Ziņojumus par neparastiem un aizdomīgiem darījumiem iesniedz **Kontroles dienestam (tīmekļa vietnē)**
- Ziņojumus par neparastu un aizdomīgu darījumu pazīmēm nodokļu jomā jāsniedz arī **VID (Elektroniskās deklarēšanas sistēmā)**
- Ziņojuma veidlapas Kontroles dienestam un VID par aizdomīgiem darījumiem pieejamas VID mājas lapā sadaļā "Uzņēmumiem"- "Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršana"- "Veidlapas un iesniegumi"
- Ja darījums saistīts ar NILLTF vai ir pamatotas aizdomas, ka tas ir saistīts ar to, vai darījumā iesaistītie līdzekļi ir tieši vai netieši iegūti noziedzīga nodarījuma rezultātā vai saistīti ar terorisma finansēšanu, ārpakalpojuma grāmatvedis pieņem lēmumu par atturēšanos no darījumu veikšanas
- Ārpakalpojuma grāmatveža atbildīgais darbinieks par atturēšanos no darījuma veikšanas nekavējoties, bet ne vēlāk kā nākamajā darba dienā ziņo Kontroles dienestam
- Pēc Kontroles dienesta rakstveida pieprasījuma ārpakalpojuma grāmatvedis sniedz informāciju par klienta darījumiem septiņu dienu laikā
- Par ziņošanas pienākuma nepildīšanu ārpakalpojumu grāmatvežiem ir paredzētas sankcijas

## Iekšējās kontroles sistēmas uzraudzība

- Atbildīgais darbinieks nodrošina, ka tās vadība un darbinieki ir iepazīstināti un apmācīti ar iekšējās kontroles sistēmu, kā arī apzinās, ka iekšējās kontroles sistēmas ietvertie nosacījumi ir tiem tieši saistoši.
- Vismaz **5 gadus** pēc darījuma attiecību izbeigšanas vai gadījuma rakstura darījuma veikšanas ir nepieciešams glabāt (NILLTFN likuma 37.pants):
  - visu klientu izpētes ietvaros iegūto informāciju, tai skaitā informāciju par klientu un tā kontiem, klienta identifikācijas datus apliecinošu dokumentu kopijas, klientu izpētes rezultātus
  - informāciju par visiem klienta veiktajiem maksājumiem
  - saraksti ar klientu, tai skaitā elektronisko saraksti
- Pēc dokumentu un informācijas glabāšanas termiņa beigām ārpalpojuma grāmatvedis iznīcina tā rīcībā esošos dokumentus un informāciju par personu.

## Sankciju piemēri par NILLTFN likuma pārkāpumiem noteikšanai VID uzraudzībā esošajiem likuma subjektiem

<b>Būtiski pārkāpuma tipi</b>	<b>Mazāk būtiski pārkāpuma tipi</b>
Nav iecelta atbildīgā persona par likuma prasību izpildi	Nav reģistrēts Kontroles dienestam sniegtais ziņojums un nav nodrošināta tā pieejamība VID vai atbilstoši IKS
VID nav iesniegts ziņojums par darbības veidu	Nav veikta klienta – PNP - identificēšana
Ārpakalpojumu grāmatvedis VID noteiktajā termiņā nesniedz pieprasīto informāciju	Ir veikts darījums ar PNP, bet nav veikta klienta padziļināta izpēte
Nav ziņots par neparastu un aizdomīgu darījumu Kontroles dienestam	Nav termiņā iesniegta NILLTFN reglamentējošos normatīvajos aktos paredzētā informācija
Nav veikta klienta identifikācija atbilstoši izstrādātajai IKS	Atbilstoši IKS nav nodrošināta klienta darījumu pastāvīga uzraudzība
IKS ir izstrādāta, bet faktiski savu funkciju nepilda vai IKS nav nodrošināta atbilstoša NILLTFN riskiem	Ārpakalpojumu grāmatvedis nav pārlicinājies par klienta finanšu līdzekļu izcelsmi dokumentējot secinājumus par izpētes rezultātiem
Klienta izpētes procesā nav apzināti visi NILLTFN riski un nav piemērota padziļināta klienta izpēte	Nav izstrādāta klienta izpētes kārtība

Paldies par uzmanību!  
Jautājumi?